

فصلنامه علمی (مقاله علمی-پژوهشی) جامعه‌شناسی سیاسی ایران، سال سوم، شماره
چهارم (پیاپی ۱۲) زمستان ۱۳۹۹، صص ۲۹۶۴-۲۹۵۲

نقش ظرفیت مالیاتی بر کوشش مالیاتی طلا فروشان خراسان جنوبی

امین کارکن^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۰/۲۰

حبیب الله نخعی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۲

زهره حاجی^۳

چکیده

هدف: هدف اصلی این پژوهش، بررسی تاثیر ظرفیت مالیاتی بر کوشش مالیاتی طلا فروشان خراسان جنوبی بود. روش: نمونه آماری این پژوهش شامل ۱۵۶ نفر از مشاغل منتخب (طلافروشان) خراسان جنوبی بود که در سال ۱۳۹۲-۱۳۹۷ تحت بررسی قرار گرفتند. در نهایت از طریق نرم افزار **Eviews**، **SPSS** و **PLS** با استفاده از مدل رگرسیون چندمتغیره به روش داده‌های ترکیبی در سطح اطمینان ۰/۹۵ فرضیه مورد آزمون قرار گرفت. یافته ها: یافته‌ها نشان داد که مجموع درآمد ظرفیت مالیاتی و کوشش مالیاتی در هر سال از ۹۲ الی ۹۷ مشخص است و در جامعه آماری طلافروشان در هر سال کوشش مالیاتی نتوانسته است درصد زیادی از درآمد ظرفیت مالیاتی را توجیه نماید که بیشترین تاثیر آن مربوط به سال ۱۳۹۶ با میزان ۱۳/۷۲ درصد است. نتیجه گیری: نتایج این پژوهش نشان داد که در جامعه آماری طلافروشان استان خراسان جنوبی، ظرفیت مالیاتی طلافروشان نقش قابل توجهی بر کوشش مالیاتی استان خراسان جنوبی نداشته است.

واژه‌های کلیدی: مالیات، ظرفیت مالیاتی، کوشش مالیاتی

^۱ دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران

^۲ استادیار، گروه حسابداری، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران (نویسنده مسول)

^۳ استادیار، گروه حسابداری، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

امروزه مالیات‌ها به عنوان معمول‌ترین و مهم‌ترین منبع تأمین درآمدهای عمومی و یکی از کاراترین و مؤثرترین ابزارهای سیاست‌های مالی به شمار می‌روند که دولت می‌تواند به واسطه آن، بسیاری از خدمات اجتماعی و رفاهی را در خدمت مردم قرار دهد و به بسیاری از فعالیت‌ها و جریان‌های اقتصادی و اجتماعی سمت‌وسوی لازم را ببخشد (چمبرلین^۱، ۲۰۲۱).

این‌گونه بحث می‌شود که درآمدهای مالیاتی یکی از مهم‌ترین منابع در بودجه اکثر دولت‌ها به ویژه کشورهای توسعه‌یافته بوده و به عنوان یک شاخص اقتصادی در رتبه‌بندی کشورها نیز مطرح می‌شود. حجم و میزان درآمدهای مالیاتی در قسمت منابع بودجه، معرف سلامت اقتصادی حکومت شناخته می‌شود و نقطه قوت سیستم اقتصادی هر کشوری، شفافیت و سلامت نظام اقتصادی از طریق اتکا به منابع و درآمدهای مالیاتی است. فرار مالیاتی یکی از اساسی‌ترین مشکلات هر نظام مالیاتی محسوب می‌شود که از جمله عوامل اصلی ایجادکننده آن می‌توان به خلأ ناشی از اخلاق در بین مؤدیان مالیاتی اشاره کرد (برگینان^۲، ۲۰۲۱). یکی از نکات مهمی که در سند چشم‌انداز برنامه چهارم و سیاست‌های کلی برنامه پنجم مورد توجه قرار گرفته است، مالیات بر درآمد مشاغل به عنوان جزئی از مالیات‌های مستقیم به دلیل عدم کارایی سیستم مالیاتی کشور سهم پایینی از درآمدهای مالیاتی و مالیات‌های مستقیم را به خود اختصاص داده است. بنابراین افزایش وصولی مالیات بر مشاغل از طریق ایجاد سیستم‌های بهتر، نظارت و کنترل دقیق‌تر می‌تواند عامل افزایش درآمدهای دولت باشد در اینجا پرسش به وجود آمده این است که، چرا سهم درآمدهای مالیاتی از کل درآمدهای ایجاد شده در کشور پایین است. در این خصوص می‌توان به نکته اساسی اشاره کرد که، یا ظرفیت‌های مالیاتی کشور پایین است و یا اینکه مقام‌ها تلاش کافی برای استفاده از ظرفیت‌های مالیاتی به عمل نمی‌آورند. از این رو، شناخت و برآورد توان واقعی کشور در پرداخت مالیات‌ها ضروری است. شناخت عوامل مؤثر بر وصول مالیات به متصدیان مالیاتی کمک می‌کند تا سهم افزایش هر یک از این عوامل را در میزان مالیات وصولی و ظرفیت مالیاتی برآورد کنند. برای پی بردن به این موضوع باید مناطق مختلف کشور را به لحاظ توان آنها در پرداخت مالیات که در حقیقت همان ظرفیت مالیاتی آنهاست، مورد بررسی قرار داد. با برآورد ظرفیت مالیاتی می‌توان فعالیت‌های مالیاتی انجام شده را در همان مناطق مورد ارزیابی قرار داد و امکانات بالقوه اخذ و وصول مالیات را در آینده پیش‌بینی کرد (آکاتو^۳، ۲۰۲۰). کارا بودن سیستم مالیاتی و تعیین نرخ‌های مالیاتی برای اقشار مختلف یک جامعه بطوری که بتواند با کسب حداکثر ظرفیت مالیاتی

^۱ - Chamberlain

^۲ - Bergman

^۳ - Akoto

بالاترین درآمد را برای دولت‌ها داشته باشد از دغدغه‌های دولت‌ها و نظام‌های اقتصادی در جهان می‌باشد. ظرفیت مالیاتی از جمله مفاهیمی است که علیرغم اهمیت در برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت و سازماندهی اجرایی و اصلاح روش‌ها به آن کمتر پرداخته شده است. در واقع، ظرفیت مالیاتی یک جامعه ظرفیتی است که در آن سطح همه برداشت‌های مالیاتی اعم از مالیات بر درآمد، مالیات بر مخارج و مالیات بر ثروت انجام می‌شود. در تعریف دیگری آمده است: ظرفیت مالیاتی اخذ مالیات بالقوه کشور بر اساس قوانین، حجم کل درآمد و الگوی توزیع درآمد جامعه است. بنابراین، ظرفیت مالیاتی حداکثر مالیاتی است که با توجه به سطح توزیع آن، ترکیب درآمد و قوانین هر کشور در یک دوره بلندمدت قابل اخذ است. اگر در یک دوره، اخذ مالیات بیش از ظرفیت مالیاتی باشد، باعث کاهش درآمد مالیاتی در سال‌های آتی خواهد شد و اگر کمتر از ظرفیت بالقوه باشد، دولت برای رسیدن به اهداف اقتصادی خود با مشکلات مالی مواجه خواهد شد (لین و جیا^۱، ۲۰۱۹).

در تئوری‌های اقتصادی، مهمترین منبع تأمین مالی مخارج حاکمیتی دولت اخذ مالیات از اشخاص است، به این ترتیب توجه بیشتر به نقش مالیات‌ها در بودجه دولت و انجام اقداماتی به منظور افزایش سهم این نوع درآمدها ضرورت دارد. در این راستا اطلاع از ظرفیت‌های موجود مالیاتی مشاغل پردرآمد، می‌تواند گام بزرگی در مسیر برنامه‌ریزی و بسترسازی برای وصول درآمدها باشد. همچنین پیشینه موضوعی نشان می‌دهد که اجتناب مالیاتی در کشورها باعث شده تا درآمدهای مالیاتی کشورها همواره از آنچه که برآورد شده است، کمتر باشد. با این حال در عمده مطالعات داخلی صورت گرفته این موضوع نادیده گرفته شده و یک فضای خالی در ادبیات حسابداری و مالی برای تحقیق وجود دارد که این خود، انگیزه‌ای جهت انجام این پژوهش است (باهالا و همکاران^۲، ۲۰۲۲).

بنابراین بر اساس مطالب عنوان شده، هدف این پژوهش، بررسی نقش ظرفیت مالیاتی بر کوشش مالیاتی طلاب فروشان خراسان جنوبی بود.

۲. فرضیه

ظرفیت مالیاتی مشاغل منتخب نقش قابل توجهی بر کوشش مالیاتی استان خراسان جنوبی دارد.

۳. سوال پژوهش

^۱ - Lin & Jia
^۲ - Bhalla et al

آیا ظرفیت مالیاتی مشاغل منتخب، نقش قابل توجهی بر کوشش مالیاتی استان خراسان جنوبی دارد

۴. پیشینه و چارچوب

۴-۱. تاریخچه مالیات در ایران

در سال ۱۳۰۴ شمسی قانونی به تصویب رسید که می توان آن را مبدأ اصلاحات و تحولات مالی ایران شمرد و آن مالیات املاک اربابی و دواب بود. این مالیات فقط عایدات املاک فروعی تعلق گرفت و از سایر عایدات مانند درآمد بازرگانی، پیشروان، شاغل، آزاد و غیره مالیاتی اخذ نمی گردید، با وضع این قانون که بعداً تغییرات زیادی در آن داده شد و مقررات مالیاتی ایران متحدالشکل گردید و در تمام کشور عمومیت پیدا کرد، در سال ۱۳۰۹ قانون مالیات بر درآمد با گنجاندن نرخ تصاعدی درآمد تصویب شد. در سال ۱۳۱۳ قانون صدی سه جایگزین قانون مصوب ۱۳۰۴ گردید و در سال ۱۳۱۶ برای اولین بار قانون مالیات بر ارث تصویب شد. در سال ۱۳۲۲ مجدداً مالیات املاک فروعی با اصلاحاتی احیا می شود. در سال ۱۳۲۸ قانون مالیات املاک فروعی و مالیات بر درآمد به تصویب رسید. در دوره مشروطیت از بدو تأسیس مجلس تا سال ۱۳۴۵ به مرور قوانین مالیاتی و آئین نامه های مربوطه، احکام و قواعد پیشرفته تری گنجانیده می شود. بطوریکه قوانین و آئین نامه ها و دستورالعمل های موجود در سال ۱۳۴۵ بسیاری از خصوصیات مربوط به مقررات مالیاتی امروز را در برداشته است. به عنوان مثال برای درآمد حاصل از منابع مختلف مانند حقوق و دستمزد، شرکت ها، مشاغل، مستغلات، مالیات هایی با نرخ مقرر تعیین و مطالبه می شد. همچنین با ترتیبات خاصی به اعتراضات و شکایات مؤدیان رسیدگی می شده و در این رابطه کمیسیون های تشخیص بدوی و تجدیدنظر ایجاد گردید و نرخ های تصاعدی در قانون مالیاتی ایران جای گرفته بوده است (حبیبی کمیجانی، ۱۳۹۰).

۴-۲. ضرورت برآورد ظرفیت مالیاتی

شناسایی ظرفیت های موجود مالیاتی به عنوان مهمترین منبع تأمین مالی هزینه های حاکمیتی دولت و مقایسه آن با مالیاتی که وصول می شود، دولت را در برنامه ریزی برای بودجه بندی بر مبنای اتکای بیشتر به مالیات ها یاری می دهد. گسترش تعهدات دولت در عرصه اقتصادی و اجتماعی هزینه های دولت را با روندی افزایشی مواجه ساخته است و تأمین مالی چنین هزینه هایی منابع درآمدی را طلب می کند. از میان منابع درآمدی مختلف، درآمدهای مالیاتی نقش مهمی را ایفا می کنند و اتکای دولت به اینگونه از درآمدها حکایت از سلامت اقتصاد دارد. امروزه درآمدهای مالیاتی بهترین، سالم ترین و منطقی ترین روش تأمین مخارج دولت ها می باشد و از مالیات ها به عنوان مهم ترین و مؤثرترین ابزار اقتصادی دولت نام برده می شود. از ظرفی در بررسی های

مربوط به ظرفیت بالقوه مالیاتی کشور مشخص شده است که شکاف قابل توجهی میان ظرفیت بالقوه مالیاتی و وصول بالفعل مالیاتی وجود دارد و در شرایط فعلی امکان افزایش درآمدهای مالیاتی ممکن می‌باشد. از طرف دیگر، برای برنامه‌ریزی جهت افزایش درآمدهای مالیاتی، شناخت عوامل اثرگذار بر ظرفیت مالیاتی و اطلاع دقیق از توان بالقوه کشور در این زمینه ضروری می‌باشد. مخصوصاً در کشور ما که رهایی از وابستگی به درآمدهای پرنوسان نفتی و تأمین بودجه دولت از طریق مالیات یکی از اهداف کلیدی می‌باشد، لزوم تشخیص و پیش‌بینی ظرفیت مالیاتی واضح به چشم می‌خورد (سابتوا و همکاران^۱، ۲۰۲۰).

۳-۴. ملاک‌های سنجش عملکرد و کارایی نظام مالیاتی

الف) سهم مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم از کل دریافت‌های مالیاتی

از آن جایی که طبق مباحث گذشته مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم تأثیرات متفاوتی روی توزیع درآمد دارند و با توجه به این که انتقال‌پذیری مالیات‌های غیرمستقیم به مراتب بیشتر می‌باشد، ترکیب مالیات‌ها از لحاظ مستقیم و غیرمستقیم معیار و ملاک خوبی برای بررسی عملکرد یک جامعه و یا یک منطقه می‌باشد (سحاری و همکاران^۲، ۲۰۲۱).

ب) شاخص رشد سالانه درآمدهای مالیاتی

میزان رشد سالانه درآمدهای مالیاتی نیز می‌تواند شاخص مناسبی برای بررسی عملکرد و میزان کارایی نظام مالیاتی یک جامعه و یا یک منطقه باشد. هر چه میزان این شاخص نسبت به شاخص‌های دیگر مانند رشد سالانه درآمد و یا رشد سالانه هزینه جاری و ... بیشتر باشد، نشان‌دهنده این است که نظام مالیاتی از کارایی بیشتری برخوردار بوده و قوانین و مقررات و شرایط جدید تأثیر مثبتی روی عملکرد مالیاتی داشته است (پالان و همکاران^۳، ۲۰۱۰).
(ایسحاق و فرزانهگان^۴، ۲۰۲۰).

ج) سهم درآمدهای مالیاتی از هزینه‌های عمومی

کل هزینه‌های عمومی به هزینه‌های جاری و عمرانی تقسیم می‌شود. با توجه به این که هدف اصلی از اخذ مالیات و درآمدهای مالیاتی، جبران و پوشش بخش عمده‌ای از هزینه‌های جاری دولت و جامعه می‌باشد.

^۱ - Sabitova

^۲ - Sahari

^۳ - Palan et al

^۴ - Ishak & Farzanegan

شاخص مزبور یعنی سهم درآمدهای مالیاتی از هزینه‌های جاری، می‌تواند ملاک و معیار مناسبی برای بررسی عملکرد سیستم مالیاتی کشور و یا منطقه به حساب بیاید (ویویر^۱، ۲۰۱۷).

ز) کوشش مالیاتی

کوشش مالیاتی عبارت است از نسبت مالیات‌های جمع‌آوری شده به ظرفیت مالیاتی برآورد شده. هر چه کوشش مالیاتی بیشتر باشد، درواقع قسمت بیشتری از ظرفیت مالیاتی جمع‌آوری شده است (فابونیک و همکاران^۲، ۲۰۱۸) و این چیزی نیست جز عملکرد و کارایی بهتر یک سیستم مالیاتی. به عبارت ساده‌تر می‌توان گفت که هرچند سیستم مالیاتی از عملکرد و کارایی بهتری برخوردار باشد میزان کوشش مالیاتی بالاتر خواهد بود. درواقع شاخص کوشش مالیاتی معیار و ملاک مناسبی برای بررسی عملکرد مالیاتی یک کشور و یا منطقه می‌باشد (زارع، ۱۳۹۰).

۵. روش پژوهش

تحقیق حاضر از نظر زمان انجام تحقیق مقطعی، از نظر نتایج کاربردی، از نظر منطق اجرای تحقیق قیاسی، از نظر هدف توصیفی (مطالعه موردی) و از نظر فرآیند اجرای تحقیق کمی است. اطلاعات و داده‌های مالی مورد نیاز برای محاسبه ظرفیت مالیاتی از اظهارنامه مربوط به طلافروشان استخراج می‌گردد. جهت بررسی و مطالعه مبانی نظری موضوع پژوهش و برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به چارچوب نظری و پیشینه پژوهش از روش کتابخانه‌ای به منظور استفاده از کتب و نشریات داخلی و خارجی استفاده شد و از روش دلفی برای تعیین چارچوب پرسشنامه استاندارد سنجش شاخص‌های مربوط به متغیرهای اصلی در پیش مدل پژوهش استفاده شد.

۱-۵. جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری عبارت است از کلیه عناصر و افرادی که در یک مقیاس جغرافیایی (جهانی یا منطقه‌ای) دارای یک یا چند صفت مشترک باشند. نمونه آماری عبارت است از تعداد محدودی از آحاد جامعه آماری که بیان‌کننده‌ی ویژگی‌های اصلی جامعه هستند (حافظ نیا، ۱۳۸۷). طلافروشان خراسان جنوبی، جامعه‌ی آماری این پژوهش را تشکیل می‌دهند. در این پژوهش برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری کوکران استفاده می‌شود.

^۱ - Wawire

^۲ - Egbunike et al

۲-۵. متغیرهای پژوهش

ظرفیت مالیاتی: در این پژوهش الگوی ظرفیت مالیاتی برای دوره زمانی ۱۳۹۲-۱۳۹۷ از روش **ols** برآورد و سپس کوشش مالیاتی و درآمدهای مالیاتی پلافروشان محاسبه می‌گردد. کوشش مالیاتی به نسبت ظرفیت بالفعل مالیاتی (مالیات‌های دریافتی) به ظرفیت بالقوه مالیاتی گفته می‌شود (باشر^۱، ۲۰۱۹).

در واقع کوشش مالیاتی شکاف بین مالیات واقعی که با توجه به ظرفیت‌های اقتصادی جامعه باید کسب گردد با مالیاتی که به دست می‌آید را نشان می‌دهد. همچنین از آنجا که هدف اصلی پژوهش به کارگیری روش‌های غیرخطی در تفسیر ظرفیت مالیاتی است می‌توان بیان کرد که با توجه به مبانی نظری و ادبیات موضوع می‌توان ظرفیت مالیاتی را براساس بسیاری از مطالعات از جمله مطالعه چیلیا (۱۹۷۱) تحت تأثیر برخی متغیرها به شرح زیر در نظر گرفت.

$$T = f [V.S.X.N.E.Inf]$$

که در اینجا:

T: نسبت درآمد مالیاتی مشاغل منتخب به کل درآمد مالیاتی استان.

V: ارزش افزوده مربوط به مشاغل منتخب.

S: کل درآمد مربوط به مشاغل منتخب.

X: حجم مبادلات مربوط به مشاغل منتخب.

N: تعداد مشاغل منتخب در استان.

E: ارزش افزوده ناشی از افزایش نرخ ارز مربوط به مشاغل منتخب

Inf: نرخ تورم

۳-۵. روایی ابزار جمع آوری داده‌ها

روایی (اعتبار) به ارتباط منطقی، بین پرسش‌های آزمون و مطلب مورد سنجش اشاره دارد. وقتی گفته می‌شود آزمون، روایی دارد به این معنا است که پرسش‌های آزمون به طور دقیق آنچه را که مورد نظر می‌باشد، می‌سنجد. اعتبار، جنبه‌های مختلف دارد و ارتباط بین پرسش و آزمودنی با توجه به کلیه جنبه‌های آن حاصل می‌شود. در صورتی که این ارتباط وجود نداشته باشد اعتبار به وجود نمی‌آید. با عنایت به استفاده از پرسشنامه استاندارد روایی آن قبلاً به اثبات رسیده است. علاوه براین با توجه به اینکه این پرسشنامه خود ساخته است و روایی این سوالات توسط اساتید و متخصصان به اثبات رسیده است.

^۱ - Basheer

۴-۵. پایایی ابزار جمع آوری داده‌ها

پایایی یک ابزار اندازه‌گیری، عبارت است از درجه ثبات، همسانی و قابلیت پیش‌بینی آن در اندازه‌گیری هر آنچه اندازه می‌گیرد. این کیفیت، در هر نوع اندازه‌گیری، یک امر اساسی است. اکثر سازندگان آزمون و محققان اگر ضریب پایایی $0/90$ یا بیشتر را به دست آورند، احساس رضایت می‌کنند اما از ضریب کمتر از $0/70$ ناراضی می‌شوند. پایایی یک آزمون تا حدی تابع طول آزمون است. هر چه طول آزمون بیشتر باشد، پایایی آن بیشتر است. پایایی تا حدی تابع ناهمگنی گروه نیز است. ضریب پایایی با افزایش گستردگی یا ناهمگنی آزمودنی‌هایی که در آزمون شرکت می‌کنند، افزایش می‌یابد. برعکس، هر چه گروه نسبت به ویژگی‌ای که اندازه‌گیری می‌شود، همگن‌تر باشد، ضریب پایایی کمتر خواهد بود.

در پایایی به این سؤال پاسخ داده می‌شود که آیا اندازه‌گیری مکرر در شرایط مشابه نتایج همسانی به دست می‌آید یا خیر روش‌های مختلفی برای سنجش پایایی وجود دارد. در این پژوهش به منظور اندازه‌گیری پایایی پرسشنامه، از روش آلفای کرونباخ و با استفاده از نرم‌افزار Spss انجام شده است. به طور کلی ضریب همبستگی آلفای کرونباخ، یک مقدار بین صفر و یک می‌باشد. در صورتی یک پرسشنامه پایاست که مقدار آلفای کرونباخ بزرگ‌تر از مقدار $0/70$ باشد و هرچه این مقدار به عدد ۱ نزدیک‌تر باشد پرسشنامه از پایایی بالاتری برخوردار می‌باشد.

۶. یافته‌های پژوهش

آماره‌های توصیفی به مجموعه‌ای از معیارها گفته می‌شود که می‌توانند مشخصات کلی از اطلاعات جمع‌آوری شده را برای پژوهشگر ارائه دهند. باید توجه داشت که از آماره‌های توصیفی نمی‌توان نتایج را به حالات کلی تعمیم داد بلکه فقط برای ارائه یک دید کلی از پژوهش، از این معیارها استفاده می‌شود.

۱-۶. آزمون (K-S) کولموگروف-اسمیرنوف (سنجش نرمال بودن)

این آزمون از ساده‌ترین و مناسب‌ترین آزمون‌ها برای تجزیه و تحلیل داده‌های اسمی در یک گروه است. به عبارت دیگر کاربرد آن در مقایسه و آزمون میزان توافق بین توزیع تجمعی (توزیع تراکمی) اعداد مشاهده شده با یک توزیع نظری می‌باشد. به عبارت دیگر یک آزمون نیکویی برارزش (میزان انطباق) می‌باشد که امتحان می‌کند آیا مشاهدات می‌تواند بطور معقولانه از توزیع معینی نشأت بگیرد. زمانی از این آزمون استفاده می‌کنیم که ببینیم توزیع داده‌ها طبیعی است یا طبیعی نیست.

H: توزیع داده‌های نرمال نیست.

H₁: توزیع داده ها نرمال است.

جدول (۱) نرمال بودن متغیرهای تحقیق

متغیرها	آماره Z	سطح معناداری
گسترش نیافتن فرهنگ مالیاتی	۴۹۸/۰۳	۰/۰۵۹
نبود سیستم نظارت و پیگیری	۶۹۸/۰۳	۰/۰۵۱
عدم تسلط کافی ماموران مالیاتی	۱۰۰۱/۰۳	۰/۰۶۶
تاخیر در وصول مالیات	۳۷۲/۰۴	۰/۰۶۴
وجود معافیت های وسیع و متنوع	۵۵۲/۰۳	۰/۰۵۸
نفوذ مودیان	۱۰۳۶/۰۳	۰/۰۶۲
اجتناب مالیاتی	۵۹۹/۰۳	۰/۰۵۶

از آنجایی که سطح معناداری کلیه متغیرها بیشتر از ۰/۰۵ است پس فرض H₀ رد می شود و H₁ تایید می شود بنابراین داده ها از توزیع نرمال برخوردار هستند.

۶-۶. آزمون فرضیه تحقیق

H₀: ظرفیت مالیاتی مشاغل منتخب نقش قابل توجهی بر کوشش مالیاتی استان خراسان جنوبی ندارد.

H₁: ظرفیت مالیاتی مشاغل منتخب نقش قابل توجهی بر کوشش مالیاتی استان خراسان جنوبی دارد.

جدول (۲) نتایج تجزیه و تحلیل داده ها جهت آزمون فرضیه پژوهش

سال	ظرفیت مالیاتی	کوشش مالیاتی
۱۳۹۲	۰/۰۵۲۲۰۱۲۰۱	۰/۰۷۶۰۸۳۲۶۶
۱۳۹۳	۰/۰۳۵۶۶۴۲۸۱	۰/۱۱۲۴۲۰۰۷۴

۰/۰۹۸۲۹۷۳۹۷	۰/۰۳۹۳۶۵۵۵۵	۱۳۹۴
۰/۱۱۵۵۲۹۷۱۸	۰/۰۳۴۲۸۷۲۱۷	۱۳۹۵
۰/۱۳۷۲۳۰۹۵۶	۰/۰۲۸۶۶۳۱۹۷	۱۳۹۶
۰/۱۲۹۲۳۶۵۶۴	۰/۰۳۰۸۸۰۲۸۴	۱۳۹۷

همانطور که در جدول (۲)، و نمودار مربوطه قابل مشاهده است. مجموع درآمد ظرفیت مالیاتی و کوشش مالیاتی در هر سال از ۹۲ الی ۹۷ مشخص است و در هر سال کوشش مالیاتی نتوانسته است درصد زیادی از درآمد ظرفیت مالیاتی را توجیه نماید که بیشترین تاثیر آن مربوط به سال ۱۳۹۶ با میزان ۱۳/۷۲ درصد است، لذا فرضیه پژوهش مردود است، بنابراین در جامعه آماری طلافروشان استان خراسان جنوبی، ظرفیت مالیاتی مشاغل منتخب نقش قابل توجهی بر کوشش مالیاتی استان خراسان جنوبی ندارد.

۷. بحث و نتیجه گیری

۷-۲. بحث پیرامون فرضیه پژوهش

یافته‌ها نشان داد که مجموع درآمد ظرفیت مالیاتی و کوشش مالیاتی در هر سال از ۹۲ الی ۹۷ مشخص است و در جامعه آماری طلافروشان در هر سال کوشش مالیاتی نتوانسته است درصد زیادی از درآمد ظرفیت مالیاتی را توجیه نماید که بیشترین تاثیر آن مربوط به سال ۱۳۹۶ با میزان ۱۳/۷۲ درصد است، لذا فرضیه پژوهش مردود است، بنابراین در جامعه آماری طلافروشان استان خراسان جنوبی، ظرفیت مالیاتی مشاغل منتخب نقش قابل توجهی بر کوشش مالیاتی استان خراسان جنوبی ندارد. در این حال، در جامعه آماری پزشکان در هر سال کوشش مالیاتی نتوانسته است درصد زیادی از درآمد ظرفیت مالیاتی را توجیه نماید که بیشترین تاثیر آن مربوط به سال ۱۳۹۷ با میزان ۴۸/۴۵ درصد است، لذا فرضیه دوم مورد تایید است، بنابراین در جامعه آماری پزشکان استان خراسان جنوبی، ظرفیت مالیاتی طلافروشان نقش قابل توجهی بر کوشش مالیاتی استان خراسان جنوبی دارد. در نهایت فرضیه پژوهش در جامعه آماری طلافروشان مردود است،

ظرفیت مالیاتی، مقدار مالیاتی است که با توجه به پایه مالیاتی و حجم پولی فعالیت‌های اقتصادی، به‌طور بالقوه امکان دریافت آن را در هر دوره دارا می‌باشد. پایه مالیاتی در واقع همان مبنای دریافت مالیات می‌باشد

و این مبنا می‌تواند درآمد یا ارزش افزوده، ثروت و یا هر متغیر اقتصادی دیگری که بیان‌کننده توان شهروندان در بهره‌گیری از امکانات عمومی که توسط دولت ارائه می‌شود، باشد (مونتنگرو^۱، ۲۰۲۰).

ظرفیت مالیاتی در واقع اطلاعات لازم در مورد ظرفیت کشور در تجهیز منابع مالیاتی برای پاسخگویی به مشکلات مالی و اجرایی سیاست‌های اقتصادی را فراهم می‌آورد و مشخص می‌کند که کشور اولاً چه میزان کوشش در تجهیز منابع مالیاتی به کار برده است و در ثانی تا چه میزان توان افزایش ای منابع را دارد. پس ظرفیت مالیاتی، مقدار مالیاتی است که با توجه به عوامل مؤثر بر نسبت مالیاتی به‌طور بالقوه می‌توان دریافت کرد. از طرفی، کوشش مالیاتی چگونگی عملکرد مالیاتی را نشان می‌دهد. به عبارتی، کوشش مالیاتی نشان‌دهنده میزان دریافتی مالیاتی نسبت به ظرفیت مالیاتی است که هر چقدر کوشش مالیاتی بیشتر باشد این نسبت به عدد یک نزدیک‌تر می‌شود. از این‌رو، می‌توان گفت که منطقی به نظر می‌رسد که ظرفیت مالیاتی نقش قابل توجهی بر کوشش مالیاتی داشته باشد. با این حال، در این پژوهش فقط برای جامعه آماری پزشکان مورد تأیید بود و در جامعه آماری طلاب فروشان شواهدی در این خصوص پیدا نشد. نتیجه کلی به‌دست‌آمده از این فرضیه در مقایسه با نتیجه به‌دست‌آمده از عبدالجلیل (۲۰۱۱) همسو می‌باشد.

۷-۳. پیشنهادهایی در زمینه پژوهش‌های آتی

- بررسی موضوعی مشابه در جوامع آماری متفاوت
- بررسی تأثیر معلومات و استعدادهای ذاتی ماموران مالیاتی بر اجتناب مالیاتی
- بررسی تأثیرگذاری تفاوت در نوع تحصیلات و تعهد اخلاقی ماموران مالیاتی بر اجتناب مالیاتی

۷-۴. محدودیت‌های پژوهش

در کار پژوهش نیز مثل هر کار دیگری احتمال وجود عوامل منحل و مزاحم وجود دارد که مانع از جریان عادی امور شده و نتایج پژوهش را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بدیهی است که تأثیر این عوامل در برخی از موارد موجب کم‌رنگ شدن نتایج پژوهش و در بعضی از موارد موجب شدت هر چه بیشتر آن‌ها می‌گردد. در هر دو صورت، کنترل تأثیر این عوامل به‌عنوان کنترل عوامل ناخواسته حائز اهمیت زیادی است. عمده‌ترین محدودیت‌های پژوهش حاضر که احتمالاً می‌تواند تعمیم‌پذیری نتایج حاصل از پژوهش را تحت تأثیر قرار دهند عبارت‌اند از:

^۱ - Montenegro

- اولین محدودیت این پژوهش، محدودیت ذاتی پرسشنامه می‌باشد. به عبارتی، پرسشنامه صحت و دقت کافی در مقابل مصاحبه را ندارد.
- عدم تعمیم نتایج تحقیق در جامعه آماری مربوطه به سایر جوامع آماری.

منابع:

- حافظنیا، محمدرضا (۱۳۸۷). مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، چاپ چهاردهم. تهران: انتشارات سمت.
- حبیبی کمیجانی، علی. (۱۳۹۰). عوامل مؤثر بر ارتقاء تمکین مؤدیان مالیاتی اداره کل مالیاتی استان مرکزی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک.
- زارع، میثم. (۱۳۹۰). برآورد ظرفیت مالیاتی استان سمنان و مقایسه آن با کوشش مالیاتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور کرج.

Akoto, D. (۲۰۲۰). Assessing the effectiveness of the tax system in Ghana as a tool for economic development. *Journal of Finance and Economics*, ۸(۳), ۱۲۷-۱۳۴.

Basheer, M., Ahmad, A., & Hassan, S. (۲۰۱۹). Impact of economic and financial factors on tax revenue: Evidence from the Middle East countries. *Accounting*, ۵(۲), ۵۳-۶۰.

- Bergman, M. (۲۰۲۱). Tax evasion and the rule of law in Latin America. In *Tax Evasion and the Rule of Law in Latin America*. Penn State University Press.
- Bhalla, N., Sharma, R. K., & Kaur, I. (۲۰۲۲). Effect of Tax Knowledge and Technological Shift in Tax System on Business Performance: A PLS-SEM Analysis. *Sustainability*, ۱۴(۱۶), ۱۰۲۱۷.
- Chamberlain, E. (۲۰۲۱). Who should pay a wealth tax? Some design issues. *Fiscal Studies*, ۴۲(۳-۴), ۵۹۹-۶۱۳.
- Egbunike, F. C., Emudainohwo, O. B., & Gunardi, A. (۲۰۱۸). Tax revenue and economic growth: A study of Nigeria and Ghana. *Signifikan: Jurnal Ilmu Ekonomi*, ۱(۲), ۲۱۳-۲۲۰.
- Hollenbach, Florian M., and Silva, Thiago. (۲۰۱۸). Fiscal Capacity and Inequality: Evidence from Brazilian Municipalities. Accepted for publication at the journal of politics, Available at: <http://thedata.harvard.edu/dvn/dv/jop>.
- Ishak, P. W., & Farzanegan, M. R. (۲۰۲۰). The impact of declining oil rents on tax revenues: Does the shadow economy matter?. *Energy Economics*, ۹۲, ۱۰۴۹۲۵.
- Lin, B., & Jia, Z. (۲۰۱۹). How does tax system on energy industries affect energy demand, CO₂ emissions, and economy in China?. *Energy Economics*, ۸۴, ۱۰۴۴۹۶.
- Montenegro, T. M. (۲۰۲۱). Tax Evasion, Corporate Social Responsibility and National Governance: A Country-Level Study. *Sustainability* ۲۰۲۱, ۱۳, ۱۱۱۶۶.
- Sabitova, N. M., Shavaleyeva, C. M., Lizunova, E. N., Khairullova, A. I., & Zahariev, A. (۲۰۲۰). Tax Capacity of the Russian Federation Constituent Entities: Problems of Assessment and Unequal Distribution. In *Regional Economic Development in Russia* (pp. ۷۹-۸۶). Springer, Cham.
- Sahari, S. N., Samsudin, S., & Suratman, R. (۲۰۲۱). The Conceptual Framework for Analyze Efficiency in Land Tax Administration System. *Social Sciences*, ۱۱(۱), ۹۳۸-۹۵۶.
- Wawire, N. (۲۰۱۷). Determinants of value added tax revenue in Kenya. *Journal of Economics Library*, ۴(۳), ۳۲۲-۳۴۴.